

ÂŞIK VEYSEL'İN 'BENİ HOR GÖRME GARDAŞIM' ŞİİRİNİN HERMENEUTİK AÇILIMI HERMENEUTIC ANALYSIS OF A POEM OF ÂŞIK VEYSEL NAMED "BENİ HOR GÖRME GARDAŞIM"

Cüneyt AKIN¹

ÖZ

İnsan-ı Kâmil kavramının anlamını bulduğu bir isim olan Âşık Veysel, Yunus Emre'nin çağlar aşan mesajlarını, adeta yeniden yorumlayıp, 'İkilik'ten gelir belâ / Dâvâ insanlık dâvâsı' gibi sözleriyle modern çağın hastalıklarına 'reçeteler' sunmuştur. Görür gözleri yedi yaşında görmez olan Âşık Veysel, kendi içinde kurduğu 'Küçük Dünyası'nın, gözlerinin açılmasıyla yıkılabileceğini düşünüp, 'Görenler dar görür; geniştir bana' diyecek ve Yunus'un ifadesiyle 'Çalab'ın tahtı' olan o geniş 'Gönül Dünyası'nı yıktırmayacaktır.

Mutasavvıf şâirler arasında gösterilmeyen Âşık Veysel'in şiirlerinde, Yunus'un şiirlerindeki gibi bir Vahdet-i Vücut kavramını (Şahin, 2014: 749-758) ve ilâhî aşkı görmekteyiz. Alevî-Bektâşî geleneğinin bir

temsilcisi olan Âşık Veysel, 'Yezid nedir! ne Kızılbaş! / Değil miyiz hep bir gardaş' ve 'Alevîlik, sünnîlik nedir! / Menfaatir varvarası' sözleriyle, asırlarca aramıza ayrılık tohumları eken ve bugün de başımızda 'belâ' olan 'ikilik'lere temâs etmektedir.

İnsan'ı, ilâhî mesaja muhatap ve Allah'ın ruhundan ruh üflediği bir değer olarak yücelten Âşık Veysel, 'Dâvâ insanlık dâvâsı' diyerek, bizi eşref-i mahlûkat olduğumuzun şuuruna varmaya dâvet etmektedir. Temeli Antik Yunan'a kadar uzanan ve 'yorum bilgisi' olarak Türkçeye aktarabileceğimiz Hermeneutik'in yöntemlerini kullanarak tahlil etmeye çalışacağımız 'Beni Hor Görme' adlı şiiri de bize, vahdet-i vücuttan 'nefsi öldürme' kavramlarına kadar, geniş bir anlam dünyası açmaktadır. Söz konusu anlam dünyalarını daha önce ele alınmayan yönleri ile ve Hermeneutik-Alımlama bakış açısıyla değerlendireceğimiz çalışmada, Âşık Veysel ve şiir dünyası, araştırmacılar ve okurlar tarafından daha iyi anlaşılacaktır kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Hermeneutik, Âşık Veysel, Alımlama.

Makale geliş tarihi: 05.09.2015 • Makale kabul tarihi: 30.11.2015

1 Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü.

ABSTRACT

Finding the concept of Perfect Human Being (İnsan-ı Kamil) its meaning in the name, Âşık Veysel presented "prescriptions" to the illnesses of the modern age by reinterpreting the messages of Yunus Emre which came from the past with the words such as "trouble comes from duality"/ "It is a problem of being humanity". Âşık Veysel who could see until the age of 7 but became blind after that time thought that his "Little World" created by himself could be destroyed with the opening of his eyes, and he stated that "Having the ability to see, the people see narrowly, but I see broadly" and he would not destroy his wide "World of Soul" that Yunus stated as "Throne of Çalab" (Çalab'ın tahtı).

Âşık Veysel is not shown among the sufi poets. As in the poems of Yunus, the concept of "Unity of Existence" and divine love are seen in the poems of Âşık Veysel. As a representative of Alevi-Bektashi tradition, Âşık Veysel mentions the "dualism" that has caused a separation for ages and is a "trouble" today with the statements as "Who is Yezid! Not a Kızılbaş!/ Are not we all siblings" and "What is alawism/shiism and sunnism!" and "Its result is benefit."

Âşık Veysel, who glorified the humanity as a value that is an answerer to the divine message and to whom Allah / God blew spirit from Allah's /God's own spirit, invited us to realize that we are the most

honourable living creatures by saying 'it is a problem of being humanity'. Additionally, a poem named as "Beni Hor Görme" that we tried to analyse using Hermeneutic methods which dates back to Ancient Greece and can be translated into Turkish as "yorum bilgisi" provides a wide semantic world from unity of existence to "killing the self". We are of the opinion that Âşık Veysel and his world of poetry will be better understood with this study in which we will evaluate the aforementioned meaning worlds from the aspects that were not discussed before and from the Hermeneutic-Reception point of view by the researchers and the readers (Tunç, 2014: 1467-1480).

Keywords: Hermeneutic, Âşık Veysel, Reception.

1. GİRİŞ

Kökleri Antik Yunan'a kadar uzanan Hermeneutik, "hermeneuein" (ἐρμηνεύειν) kelimesinden türetilen bir kavramdır. Bir 'tercüme', 'açıklama' ve 'yorumlama' yöntemi olan hermeneutik (Topakkaya, 2007: 76), esas olarak bir şiirin, bir kanun metninin veya dini bir metnin arka planının yorumlayıcı tarafından dışa vurulması, açıklanması ve anlamlandırılmasıdır (Şengül, 2012: 2772).

Düşünceyi, duyuşsal bir biçimle somutlaştırarak dolaylı olarak bilincimize sunan sanat (Hegel, 1994: 74), özellikle şiirde

insan düşüncesini evrensel düzeyde kavrayarak, bir ozanın dilinde canlandırır ve alımlayanın dünyasındaki gerçekliklerle açıklığa kavuşturur. Halk şiirinde Yunus Emre gibi mutasavvıf şâirler, halka hitap ettiğinin farkında olarak, halkın dilini kullanmış ve anlaşılması zor soyut kavramları, halkın günlük hayatından seçtiği basit somutlamalarla anlatmıştır (Buran, 1991: 118). Âşık Veysel'in de sırrı, Yunus Emre gibi somutlamalar yaparak, tasavvufî unsurları halkın anlayacağı düzeye getirmiş olmasıdır.

Âşık Veysel özellikle 'Beni Hor Görme Gardaşım' adlı şiirinde kullandığı dînî-tasavvûfî ifadeleri, somutlama yaparak halkın anlayabileceği düzeye getirmiştir. Bu şiiri değerlendirirken kullanacağımız Hemeneutik-somutlaştırma yöntemi, sadece kutsal kitap metinlerinde değil, ilk çağlarda yazılan bir destanı ya da şiiri anlamada da insanların kullandığı bir teknik olarak karşımıza çıkmaktadır (Aristoteles) (Yılmaz, 2008: 727). 18. yüzyıl sonlarına kadar dinî ve kısmen hukukî metinleri doğru anlama çabası olarak devam eden hermeneutik yöntemler 19. yüzyılda Schleiermacher ile evrenselleşerek "anlamanın bilimi" hâline gelir. Dinî metin-kutsal metin ayrımını ortadan kaldıran Schleiermacher'e göre iki temel anlama biçimi vardır ki, bunlardan birincisi gramatik anlama, diğeri ise psikolojik anlamadır. Hermeneutiği bir "bilim kuramı"na dönüştüren Dilthey ise, yorumlamada "tin" kavramının önemine vurgu yapar. Ona göre bir devri ya da kültürü doğru okumak, sa-

dece metinlerdeki yüzeysel anlamların kavranmasıyla mümkün olmaz. Kelimeler, devrin tinsel özelliklerini de yansıtır ve bu yüzden kelimelerin doğru okunması sayesinde ki ancak bir devrin ruhu anlaşılabilir. Dilthey'le başlayan tin bilimlerini kendi içerisinde temellendirmeye çabalayan Gadamer ise, bir metni anlamanın, ancak sahip olduğumuz "ön yargı"lar sayesinde gerçekleştiği fikrindedir. Her sanat yapının bir ufku olduğu gibi, onu okuyanın da bir ufku vardır. Anlama ise aslında bir ufuk birleşmesidir (Özkan, 2011: 65, 66).

Ünlü Fenomenoloji filozofu Edmund Husserl'in talebesi olan Roman Ingarden'in 'somutlama kuramı'na göre, bir sanat metninin anlaşılmasının, metinde bildik nesneler dünyasından bir takım yaşantılarla, durumların oluşturduğu birbirine örülü şemasının (boz-yap örneğinde olduğu gibi) okurca somutlanması ile başlamaktadır. Her okur, içinde bulunduğu toplumsal-kültürel ortamın niteliğine göre, anlamlandırma yapar. Bu ilk okuma sürecinde, metnin temel kavramları ile metin yüzeysel olarak kavranır, ikinci ve diğer aşamalar okurun öznelliğini ilgilendirdiği için biçimcilerin "derin okuma", "nitelikli okuma" adını verdikleri okuma süreçleri ile değişik anlamlara açıktır (Genç, 2009: 185-186). Yukarıdaki verilerden yola çıkarak, Âşık Veysel'in 'Beni Hor Görme Gardaşım' şiirini 'derin ve nitelikli' okuma yapmak suretiyle 'anlamlandırma'ya çalışacağız.

2. 'BENİ HOR GÖRME GARDAŞIM' ŞİİRİNİN HERMENEUTİK AÇILIMI

"Beni hor görme gardaşım"

Alevî-Bektaşî öğretisinin esaslarından biri olan: "Hiçbir milleti ve insanı ayıplama! hor görme! küçük görme!" (Tatlilioğlu, 2013: 527) düsturunun, şiirin ana felsefesini oluşturduğunu görmekteyiz. Şiirin başlığındaki ikinci esas ise, 'gardaş'lıktır. Kur'an'da çok sayıda ayette geçen kardeşlik konusu (Müminler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki esirgenesiniz (49/Hucurat-10)), Alevî-Bektaşî öğretisinin de temellerinden biridir.

"Sen altınsın ben tunc muyum"

Hayatında 'altın' ve 'tunç' madenlerini hiç görmemiş ve bu madenlerin farkını öğreneneceği bir çevreden gelmeyen ve bunlarla ilgili herhangi bir eğitim almamış olan Âşık Veysel'in, temelini Platon ve Sokrates'e kadar götürebileceğimiz 'altın' ve 'tunç' benzetmeleri ve bu somutlamalarla birlikte, muhatabında oluşturduğu dolayimsız bir alımlama netliği şaşırtıcıdır. Sokrates ile Glaukon arasında geçen diyalogda anlatılan bir Fenike masalında: Ama, sizi yaratan Tanrı, aranızdan önder olarak, yarattıklarının mayasına altın katmıştır. Onlar bunun için baş tâci olurlar. Yardımcı olarak yarattıklarının mayasına gümüş, çiftçiler ve öbür işçilerin mayasına da demir ve tunç katmıştır... (Ünder, 1993: 201) ifadelerindeki altın

ve tunç madenlerinin değer sıralaması, dizedeki benzetmenin mantığını doğrulayıcı niteliktedir.

"Aynı Var'dan vârl olmuşuz"

Âşık Veysel'de vahdet-i vücud anlayışı bazı çalışmalarda ele alınmıştır (bkz. Apaydın, 2005; Aytaç, 2003; Köktürk, 2014). Söz konusu çalışmalarda ise, 'Beni Hor Görme Gardaşım' şiirine değinilmemiştir. Oysa, bu şiirde vahdet-i vücud anlayışı apaçık görülmektedir. Vahdet-i vücûd (varlığın birliği) düşüncesinin en temel özelliklerinden birine göre, var olan sâdece Allah'tır. Etrafımızda var gibi gördüğümüz âlem, Allah'ın isim ve sıfatlarının gölgesidir (Tosun, 2009: 182). Sadece bu dizedeki, 'Aynı Var'dan vârl olmak' kavramı, bu felsefeyi özetler niteliktedir.

"Sen gümüşsün, ben sac mıyım?"

Dizedeki 'gümüş' ve 'sac' somutlamaları, yukarıdaki Fenike masalında yer alan sıralama ile karşımıza çıkmakta ve ikinci dizedeki sıralamayı bir basamak altından takip etmektedir. Âşık Veysel'in, birinci dizedeki 'altın-tunç' benzetmelerini, ikinci dizedeki 'gümüş' maddesi ve demirden oluşan bir malzeme olan 'sac' somutlamaları takip etmiş ve bu diziliş, söz konusu maddelerin özelliklerine uygundur.

"Ne var ise sende bende"

Felsefede, bir şeyi o şey yapan şey olan töz (Aristoteles), insan varlığı için de söz konusudur. Âşık Veysel burada, "Ne var ise sende bende" derken, seni-beni insan yapan

özellikler her ne ise, bu özelliklerin hiç kimse için farklı olmadığını ve dolayısıyla herhangisi bir üstün yaratılıştan söz edilemeyeceğini ifade etmektedir.

“Aynı varlık her bedende”

Âşık Veysel’in bu dizede, her bedendeki ‘can’ın aynı olduğunu, yani ‘ruh’ bakımından, insanların aynı ruhun, ruhundan ruh üflediği³ ruhun bir parçaları olduğunu anlatmak istediğini söyleyebiliriz.

“Yarın mezara girende

Sen toksun da ben ac mıyım!”

Yukarıdaki iki dizede anlatılan, öncelikle ‘ölüm’ gerçeği ve sonrasında da her bedenın mezarda eşitleneceğidir. ‘Ölümün herkesi eşitleyeceği’ felsefesini, bazı filozofların (Örn. Sophokles) eserlerinde kâhramanlarına (Antigone) (Sophokles, 2005: 88) söylediğini görürüz (Tekerek, 2008: 67). Ölüm gibi, açlık ta eşitleyicidir ve bu eşitlik, ölümle gelir.

“Kimi molla kimi derviş

Allah bize neler vermiş”

Âşık Veysel, kimi molla kimi derviş derken, ‘mollalık’ ve ‘dervişlik’ kavramlarına dikkati çeker. Mollalık ‘şariat’ı, dervişlik ise ‘tarikat’ı temsil etmektedir. (Maraş: 36) İkinci dizede ise, Allah’ın verdiklerine şükret-

mektedir. Bu tutum, Alevi-Bektaşî anlayışta da ritüeller içinde yer alır.

“Kimi arı, çiçek dermiş

Sen balsın da ben çeç miyim!”

Yunus Emre’nin şiirlerinde de ‘arı’ ve ‘bal’ benzetmelerinin yapıldığını görmekteyiz. ‘arı’nın ‘ârif’e, ‘bal’ın da bazen ‘mürşid’e bazen de ‘aşk’a benzetildiği görülmektedir (Kırgız, 2011: 67). Yukarıdaki dizelerde ‘çeç (Balı alınmış petek)’ (Kaya, 2002: 259-262) ile ‘bal’ kelimeleri arasında yapılan benzetmede şair, ‘öz’ ve ‘kabuk’ karşılaştırması yapmıştır. Yapılan benzetmeyle anlatılmak istenen şey ise, bütün insanların yaratılıştan bir ‘öz’ ya da ‘töz’ sahibi olduğu, dolayısıyla hiç kimsenin ‘kabuk’ görülüp ötekileştirilmemesi ve hor görülmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

“Topraktandır cümle beden

Nefsini öldür, ölmeden

Böyle emretmiş yaradan

Sen kalemsin, ben uç muyum”

Allâh sizi bir topraktan, sonra bir nut-feden yarattı (35/11) ayeti, birinci dizede edebî olarak dikkatlere sunulmuş, ikinci dizede ise: ...Nefislerinizi (kötü duygularınızı) öldürün...(1/54) ilâhî emri vurgulanmıştır. İlk iki dizedeki atıfların ilâhî mesaja yapıldığını ise, üçüncü dizede: “Böyle emretmiş yaradan” ifadesiyle anlamaktayız.

Yukarıda yapılanbu atıfları, Mevlânâ’nın Mesnevi’sinde toprakla ilişkilendirdiği (Kaval, 2011: 151) ‘nefis’ kavramında görmekteyiz. Yunus Emre’nin dizelerinde de: ‘Öldür

3 Yarattığı her şeyi güzel yaratan, insanı başlangıçta çamurdan yaratan, sonra onun soyunu, bayağı bir suyun özünden yapan, sonra onu şekillendirip ruhundan ona üfleyen Allah’tır. Size kulaklar, gözler, kalbler verilmiştir. Öyleyken, pek az şükrediyorsunuz (32- Secde-7-9).

nefsün dileğini...’ ifadeleriyle, nefsi öldürmekten maksadın, nefsin ‘dileği’ni, yani nefsin arzu ve isteklerini öldürmek olduğunu görmekteyiz (Bilgin, 2007: 45).

Âşık Veysel son dizede, kalem ve uc benzetmeleri yapmaktadır. Kur’an’daki Kalem Suresi’nde (68/1) kalem ve kalemin yazdıkları üzerine yemin edilmiştir. ‘Kalem’ bir bütünü, ‘uc’ ise, kalemin bir parçasını temsil etmektedir. Söz konusu dizede anlatılmak istenen, kanaatimizce, kimsenin eksik yaratılıştan olmadığı, yâni ahsen-i takvim (95/4) olarak yaratıldığı hakikatidir (Yüce, 2005: 63).

“Tabiatla Veysel aşık

Topraktan olduk kardaşık”

Birinci dizede, neredeyse bütün şiirlerine malzeme olan tabiatın ve Allah’ın isminin tecellilerini yansıtan meyvelerinin (çiçek, ağaç vb.) dalında bir yaprak gibi (Araz, 2008: 8), ‘aşk’ını terennüm ettiği bir mekân olduğunu görmekteyiz.

İkinci dizede yer alan: ‘topraktan olma’ ve ‘kardeşlik’ kavramları bir arada kullanılarak, hem yukarıdaki “Topraktandır cümle beden” dizesine bir gönderme yapılmakta hem de ikinci dizede, belki de farkında olmadan, Hz. Ali (r.a.)’nin, “topraktan gelen insanın toprak üstünde böbürlenip kibirlenmesi münasip olmaz” sözüne atıfta bulunarak (Çeribaş, 2011: 71), ‘insanların kardeşliği’ni vurgulamaktadır.

“Aynı yolcuyuz, yoldaşık

Sen yolcusun, ben bac mıyım”

Felsefe için, ‘Felsefe yolda olmak’dır (Hakkı, 2006: 9). Tasavvufta ise ‘bir tekâmül süreci’ olan yolculuk (Erbay; Özbek, 2013: 1358), Ruhlar âleminde başlar ve ayetin ifadesiyle ...(bütün yolculuklar) O’nda niha yet bulur (5/18). İşte bu bahsedilen yolculuk sürecinde insan, bir ‘yolcu’dur ve kimse ‘bac (yol haracı)’ değildir. Veysel’in bu sözü aynı zamanda, Alevi-Bektaşî kültüründeki ‘yolunuza yoldaş olun’ öğüdünü çağırıştır-maktadır (Bulut, 2013: 110).

3. SONUÇ

Vahdet-i vücut felsefesinden İnsan-ı Kâmil olgusuna, yaratılış felsefesinden nefsi öldürme anlayışına kadar çok geniş bir kavram alanını ele alan Âşık Veysel, tekâmül sürecinde bir yolcu olan insanı, Hazret-i İnsan olarak görüp, eşref-i mahlûkat mertebesinde değerlendirmiştir. Alevî-Bektâşî anlayışının “hor görme!” ilkesi üzerine inşa ettiği şiirini, insanların kardeşliği, yol arkadaşlığı felsefeleri temelinde kaleme almıştır.

Yunus Emre’nin çağımızdaki sesi olarak değerlendirebileceğimiz Âşık Veysel, halkın anlayışına yaklaştırarak ve Yunus Emre’deki somutlama yöntemini de kullanmak suretiyle yazdığı şiirindeki kavramları, gerçeklikten uzaklaşmadan dikkatlere sunmuştur.

Bugüne kadar Âşık Veysel ve şiirlerindeki unsurları (din, tasavvuf, felsefe, tabiat, hikmet vb.) ele alan çok sayıda çalışma yapılmıştır. Yaptığımız çalışmada kullandığımız hermeneutik-somutlama ve hermeneutik-

alımlama yaklaşımları ile önceki çalışmalar-
dan daha farklı ve yeni sonuçlara ulaşmaya
çalıştık. Hiçbir metnin 'bitmiş' bir metin
olmayacağı ve herhangi bir metni (edebî,
felsefî, tarihî vb.) anlama ve anlamlandır-
ma çabasının sonsuz olacağı diskurundan
hareketle, mutlak bir gerçek yoktur, yorum-
samacı (hermeneutik) gerçek vardır diyebi-
liriz (Uçan, 2009: 2293).

KAYNAKLAR

- APAYDIN, Halil. (2005). Aşık Veysel
Şatıroğlu'nda Dinî Tecrübe. Din Bilimleri
Akademik Araştırma Dergisi V, S. 3.
- ARAZ, Rıfat. (2008). Aşık Veysel'in Şiirinde
Dinî ve Tasavvufî Temayüller. Berceste
Aylık Kültür Sanat Edebiyat Dergisi,
S.68.
- AYDIN, Hakkı, İ. (2006). Bir Felsefî Metafor
'Yolda Olmak'. C. 6, S.4, s. 9-22.
- AYTAÇ, P. (2003). Âşık Veysel'in Şiirlerinde
Mistik Unsurlar. Türk Kültürü ve Hacı
n. Bektaş Veli Araştırma Dergisi, S. 26,
s.253-271.
- BİLGİN, Azmi. (2007). Osmanlı Şiirinde
"Ölmeden Önce Ölme". Temi Kubbealtı
Akademi Mecmuası, S. 36/2, s. 142.
- BULUT, Halil İbrahim. (2013). Alevi-
Bektaşî Türkmen Geleneğinde Sosyal
Dayanışma ve Kardeşlik Kurumu Olarak
"Musahiplik". Türk Kültürü ve Hacı
Bektaş Velî Araştırma Dergisi.
- BURAN, Ahmet. (1991). Yunus'ta Hayvan
Adları ve Fonksiyonları. F.Ü. Sosyal
Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 2.
- ÇERİBAŞ, Mehmet. (2011). Âşık Veysel'in
Duygu ve Düşünce Dünyasında Toprak.
Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim, S.
134.
- ERBAY, Nazire; ÖZBEK, Eren. (2013). Mistik
ve Metafizik Bağlamda Bir Yolculuk
Üçlemesi: Hüsn ü Aşk-Hacının Yolu-
Simyacı. Turkish Studies-International
Periodical For The Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic, S. 8/1,
s. 1358.
- GENÇ, İlhan. (2009). Biçimci ve
Alımlamacıların Metni Anlama ve
Anlamlandırmadaki Bilimselliklerinin
Klâsik Şiire Uygulanabilirliği. Turkish
Studies International Periodical for the
Languages, Literature and History of
Turkish or Turkic, S. 4/6.
- HEGEL, G.W.F. (1994). Estetik Cilt I. Çev.
Taylan Altuğ-Hakkı Ünler. İstanbul.
- KAVAT, Musa. (2011). Mevlânâ'nın
Mesnevî'sinde Nefis Kavramı. Uşak
Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.
4/2.
- KAYA, Doğan. (2002). Âşık Veysel'in
Şiirlerinde Yöresel Kelimeler ve
Deyimler. Türk Dili, TDK, 70. Yılı Özel
Sayısı, S. 607.
- KIRGIZ, Ayşe Nur Sağın. (2011). Yunus
Emre'nin Şiirlerinde Arı, Bal ve Kovan.
Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, S.
1/1.
- KÖKTÜRK, Şahin. (2014). Âşık Veysel'de
Vahdet-Vücut Anlayışı. Turkish
Studies-International Periodical For The
Languages, Literature and History of
Turkish or Turkic, S. 9/4, s. 749-758.
- MARAŞ, İbrahim. (2005) Yunus Emre'nin
Humanist Yorumcuları. Dini
Araştırmalar, S. 8, s. 23.
- ÖZKAN, Ömer. (2011). Hermeneutik ve
Klasik Metin Şerhi. International Journal
of Social Science, S. 4, s. 65-73.
- Sophokles. (2005). Antigone. Çev. Güngör
DİLMEN. İstanbul.

- ŞENGÜL, Servet. (2012). "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" Şiirinin Hermeneutik Açılımı, Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, S. 7/4, s. 2771-2791.
- TATLILIOĞLU, Kasım. (2013). Alevi/ Bektaşî öğretisinde insan-ı kamil anlayışı ve ahlak gelişimi üzerine genel bir değerlendirme. Geçmişten günümüze Alevilik I. Uluslararası sempozyumu, 03-05 Ekim, Bingöl, Cilt 1.
- TEKEREK, Nurhan; TEKEREK, İsmet. (2008). Aristoteles'te Poetik ve Etik Bütünlük Örneklerle Eylem. Karakter ve Erdem Tiyatro Araştırmaları Dergisi, S. 26.
- TOPAKKAYA, Arslan. (2007). Felsefi Hermeneutik. Flsf, Sdü Felsefe Bl. Dergisi, S. 4, s. 75-93.
- TOSUN, Necdet. (2009). İmâm-ı Rabbânî'ye Göre Vahdet-i Vücûd ve Vahdet-i Şuhûd. İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi (İbnü'l-Arabî Özel Sayısı-2), S. 23.
- TUNÇ, Emrah. (2014). Anlamanın Tarihsel Dönüşümü Işığında Halk Şiirine Okur Odaklı Bir Yaklaşım Denemesi, Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, S. 9/3, s. 1467-1480.
- UÇAN, Hilmi. (2009). Modernizm/ Postmodernizm ve J. Derridanın Yapısökümcü Okuma ve Anlamlandırma Önerisi. Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic, S. 4/8.
- ÜNDER, Hasan. (1993). Platon'un devletinde eğitim ve insan doğası, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C: 26.
- YILMAZ, M. Faik. (2008). Dinin Anlaşılması Bağlamında Kutsal Metinleri Anlama Problemi. 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara / Türkiye, S. 2, s. 727.
- YÜCE, Abdülhakim. (2005). Tasavvuf'ta İnsan-ı Kâmil ve Mevlâna. Tasavvuf, S. 14, s. 63-75.

